
**РОЗДІЛ 7. ПОЛЬСЬКА ДЕРЖАВА І
МОСКОВСЬКЕ ЦАРСТВО**

ТЕМА 1. Польська держава

ПЛАН

- 1. Польські міста в XVI-XVII ст.
- 2. Магнати, шляхта і селяни.
- 3. Зміна династії на королівському троні.
Шляхетська демократія.
- 4. Люблінська унія.
- 5. Зовнішня політика.
- 6. “Великий потоп”. Занепад Речі Посполитої.
- 7. Культура.

Річ Посполита

Річ Посполита або Річ Посполита Обо́х Наро́дів (пол. Rzeczpospolita Obojga Narodów, Rzeczpospolita Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego, лит. Abiejų Tautų Respublika — Республіка Обох Народів) — феодальна держава, союз Польського королівства та Великого Князівства Литовського, яка була заснована для кращої боротьби із Московським царством. До неї входила більша частина сучасних литовських, білоруських і українських (в ті часи називались руськими) земель: Галичина, Поділля, Волинь, Брацлавщина та Київщина.

Столиця

Краків
Варшава

Мови Латинська
Польська

Релігії католицизм, православ'я

Форма правління монархія

Державний устрій

Державний устрій Речі Посполитої оформився при королі Генріхові Валуа (1573–1574), який займав польський престол перед тим як стати королем Франції. Таким чином оформився державний устрій — республіка з виборним королем. Після короля був **сейм** (Сенат та Посольська Ізба). Після Сейму **сеймики** (зібрання шляхти).

ПОЛЬСЬКІ МІСТА

У I пол. XVI ст. Польща переживала економічне піднесення. Але період зростання польських міст тривав недовго. Турецькі завоювання на Балканському півострові звели нанівець усю південно-східну торгівлю. Хоча зростання попиту на сільськогосподарську продукцію в Європі стимулювало розвиток торгівлі по Віслі й далі Балтійським морем, ця торгівля приносила значні прибутки не міському купецтву, а магнатам і шляхті. Король нічого не робив для захисту польських виробників від іноземної конкуренції, що також спричинилося до занепаду міст.

У результаті цього господарство польських міст у другій половині XVI ст. почало скорочуватися.

Населення

У суспільстві Речі Посполитої тих часів людей визначали за багатьма факторами. Серед інших це походження і належність до певної суспільної верстви, достаток, віра, народ і мова («язик») та інші.

За походженням людей ділили на благородних (шляхту, nobilitованих, визначних, заслужених) і неблагородних.

Серед віровчень виділяли — християн, іудеїв, магометан (мусульман) і язичників.

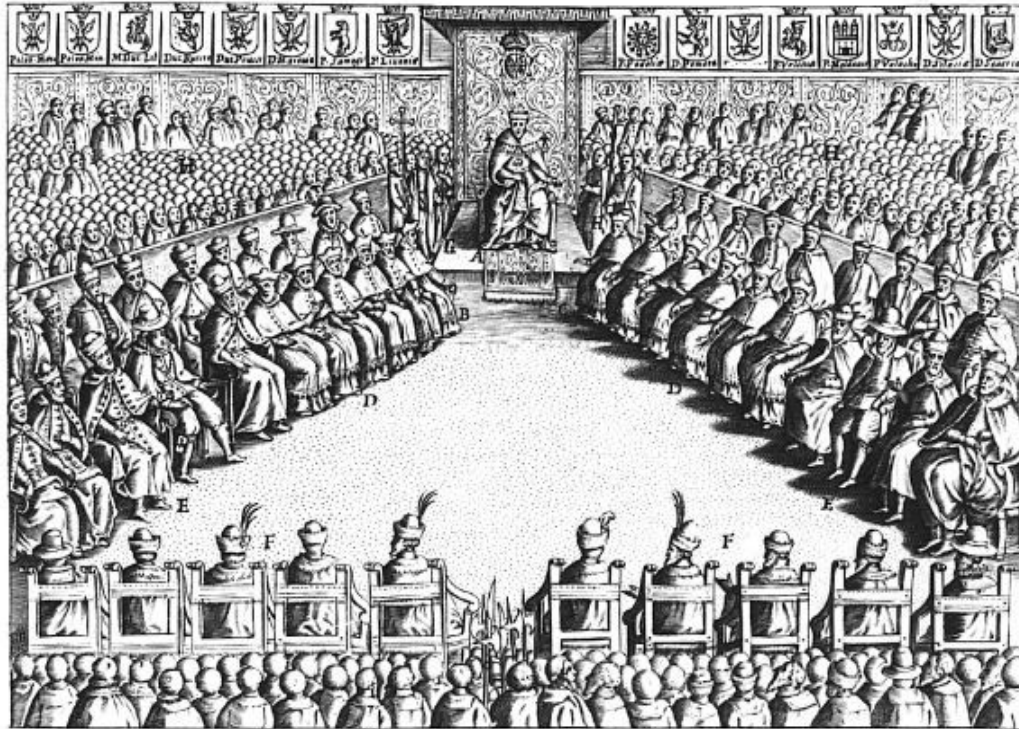
Також важливе значення у суспільстві Речі Посполитої мав поділ на «язики»

Серед інших відомі — поляки, німці, руські (русини), жмудь, євреї (жиди), греки, вірмени, татари, волохи та ін.

Іноземців — людей з інших (чужих) земель і країн визначали за тим, з якої землі він походить і підданим якого правителя він є.

Парламентська влада

A. Sacra Regia Maiestas. B. Archiepis. Gnesen Primas Regni. C. Archiepis. Leopoldi. D. Episcopi Senatores.
E. Polabini, Castellani Senatores. F. Magistratus et Officiales Regni et Magni Ducatus Lithuanae. G. Senatores.
G. Officiales Curiae, Aulici et Secretarii R. S. M. H. Nobiles Regni et Mag. Duc. Lith.
Inciso: Laurer. 1622. Romae in Privilegio Summi Pontificis

Найвищим законодавчим органом держави був з'їзд шляхти — сейм або сойм, що обирав короля. В період між сеймами король управляв державою разом і за згодою з обраною сеймом Радою резидентів. Під час прийняття рішень сеймом існувало право «ліберум вето». З другої половини XV ст. в Польщі усталася двопалатна структура сейму, який складався з двох палат — сенаторів і послів. На елекційних сеймах сенат засідав у великому королівському наметі, що звався шопою, а послы воєводств і земель — на майдані, оточеному ровом, так званому Колі.

Суб'єкти держави

Велике князівство Литовське зберігало певну автономію у складі Речі Посполитої (мало свої органи адміністративного управління, військо, фінанси, судочинство велося на основі Литовських статутів).

Під час загострення боротьби магнатських угруповань за владу, феодали Речі Посполитої створювали конфедерації. Відкриті виступи конфедератів проти короля називалися рокошами.

КОРОЛІ ПОЛЬЩІ

Сигізмунд II Август I (пол. Zygmunt II August I, лит. Žygimantas III Augustas I; *1 серпня 1520 — †7 липня 1572) — польський король (1548—1572) і Великий князь Литовський, Великий князь Руський, останній з династії Ягеллонів.

Повний титул: польською - Божою Ласкою король Польщі, Великий князь Литовський, Руський, Пруссії, Мазовецький, Жмудський, Інфлянський, Смоленський, Сіверський і Черніговський.

Стараннями Сигізмунда 1561 р. була укладена Віленська унія. В Польщі допущено діяльність єзуїтів (1564 р.). За активною участю Сигізмунда II Августа відбулася Люблінська унія 1569 р.

Сигізмунд II Август I

КОРОЛІ ПОЛЬЩІ

Генріх III (король Франції)

Генріх III (фр. Henri III, пол. Henryk III Walezy) (*19 вересня 1551 — †2 серпня 1589) — король Речі Посполитої, Великий князь Литовський 1573–1574, король Франції (з 1574 р.), останній з династії Валуа, генералісимус; за часів Гугенотських війн у Франції підступно вбив своїх опонентів католиків братів де Гіз (1588), але згодом сам загинув від руки релігійного фанатика.

КОРОЛІ ПОЛЬЩІ

Стефан Баторій, Степан Баторій (*27 вересня 1533 — †12 грудня 1586) — польський король (з 1576), Великий князь Литовський та Руський (з 1576), глава Речі Посполитої обох народів.

Повний титул: Божою Ласкою король Польщі, Великий князь Литовський, Руський, Пруссії, Мазовецький, Жмудський, Куявський, Волинський, Підліський, Інфлянський, а також князь Семигородський.

Стефан Баторій

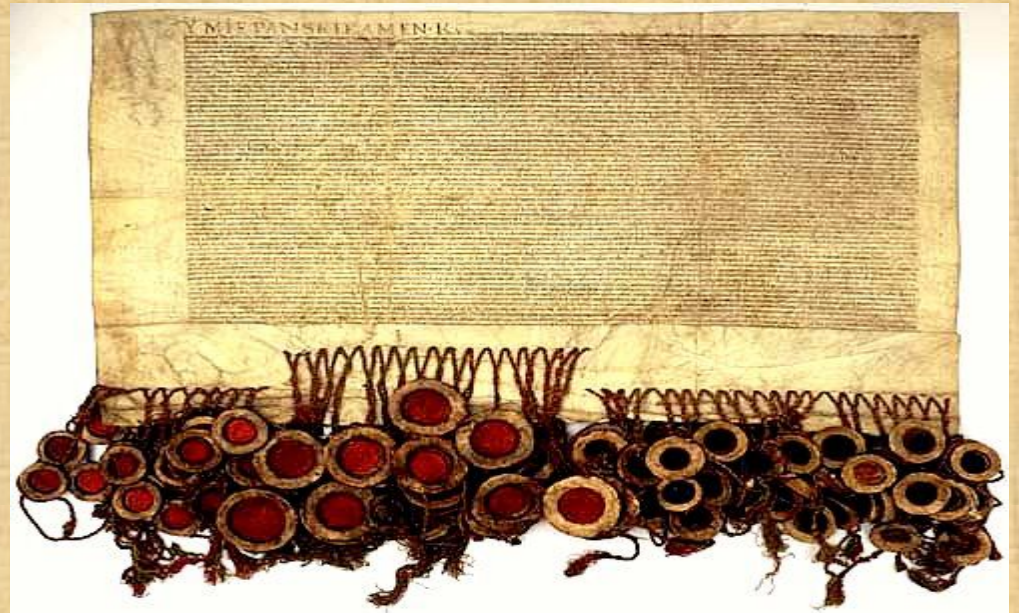
Люблінська унія

Люблінська унія 1569 (від лат. unia — союз) (пол. Unia lubelska; лит. Liublino unija; біл. Люблінская унія) — угода про об'єднання Королівства Польського та Великого князівства Литовського в єдину федеративну державу — Річ Посполиту, що була затверджена у місті Любліні 1 липня 1569 року.

Причини укладення Люблінської унії

Сигізмунд Август прихильно дивився на пропозиції скріплення польсько-литовського зв'язку для збереження тягlosti влади в обох державах. Союзником короля став рух порушених прав, політичний рух менш заможної шляхти, яка тяжіла до проведення ряду реформ щодо обмеження влади магнатів, покращення фінансового стану держави, війська і судівництва. Рух порушених прав однак йшов далі й домагався включення Великого Князівства Литовського до Польщі.

Положення Люблінської унії

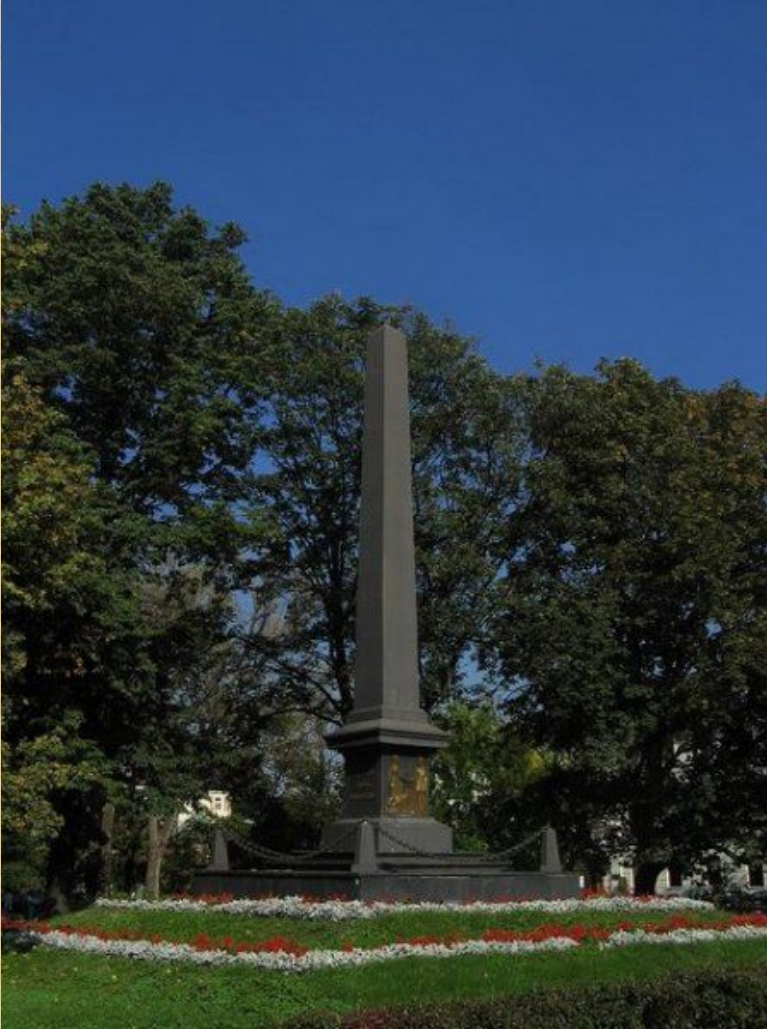
На чолі держави – Речі Посполитої, яка складалась з Корони Польського Королівства і Великого Князівства Литовського, став король, якого вибирали на спільних вільних виборах. Спільний загальний сейм мав засідати в Варшаві і складатись з 120 послів Корони і 48 литовських послів. Сенат мав складатись з 113 сенаторів Корони і 27 сенаторів Литви. Річ Посполита була зобов'язана до проведення спільної закордонної та оборонної політики для Корони і Литви. Доведена була також до унії фінансово-валютної. Посполите рушення і проблеми організації війська, спільної оборонної політики залишилось прерогативою відповідних урядів у Короні і в Литві, хоча під проводом спільного монарха. Збережене чинні в Короні та Литві урядові мови. Річ Посполита за Люблінською Унією посідала спільну правну систему. Мав зберігатись рівний правовий статус шляхти і магнатерії Польщі та Литви.

Зміст Люблінської унії

Внаслідок об'єднання Великого князівства Литовського та Польщі була створена єдина федеративна держава – Річ Посполита

Всі українські землі, що раніше перебували у складі Великого князівства Литовського, переходили під владу Польської Корони.

Наслідки Люблінської унії

Люблінська Унія посилила безпеку Литви, але водночас «пересувала» на схід вагу пріоритетів Речі Посполитої. Спільна польська-литовська держава призвела також до гальмування культурового розвитку Литви, яка понад 200р. буде перебувати під потужним впливом польської культури.

Військо

Військо Речі Посполитої складалося з посполитого рушення і кварцяного війська. Згідно з принципами тих часів носити зброю (меч) могли люди лише благородного походження або ті які знаходяться на службі у таких. Тому існували власні, так звані надвірні, війська окремих магнатів. Були рекрути («вибранці») з селян.

Battle at Chocim 1621. Juliusz Kossak

Війни та походи

Річ Посполита вела безперервні війни проти Московської держави, Османської імперії, Швеції та багатьох інших країн Європи.

З кінця 16 століття у походах польського війська проти турків брали активну участь українські козаки, що іноді мало вирішальне значення для ходу війни (Хотинська війна 1621 року, «Віденська відсіч» 1683 року)

КУЛЬТУРА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

З часу утворення Речі Посполитої на її величезних просторах переплітались і взаємодіяли різні культури: польська, руська, литовська.

До того ж, на ці багаті й різноманітні культури справляли вплив зразки архітектури, живопису, ремесла, одягу із Заходу і Сходу. Все це в XVII ст. втілювалося в оригінальні форми "сарматського" бароко.

"Сарматизм" позначився на розвитку літератури і мистецтва. В літературі його започаткували художні та історичні твори Самуеля Твардовського (1600-1661), Анджея М. Фредри (бл. 1620-1679), Веспасіана Каховського (1633-1700) та ін. У мистецтві "сарматизм" пов'язувався з культурою бароко. Барокова архітектура з'являється в Польщі після Тридентського собору у зв'язку з реформою католицької церкви.

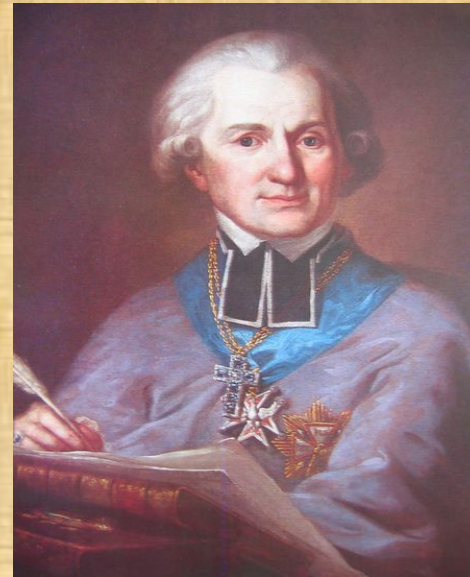
У XVIII ст. в Польщі поширилися ідеї французького Просвітництва. Основна увага польських освічених і патріотичних кіл зосередилася на розвитку національної свідомості, захисті власної державності, необхідності реформування держави.

Період Просвітництва започаткували реформи шкільної освіти. Видатний релігійний і політичний діяч Станіслав Конарський (1700-1773) розробив нову програму навчання і в 1740 р. запровадив її у варшавській школі.

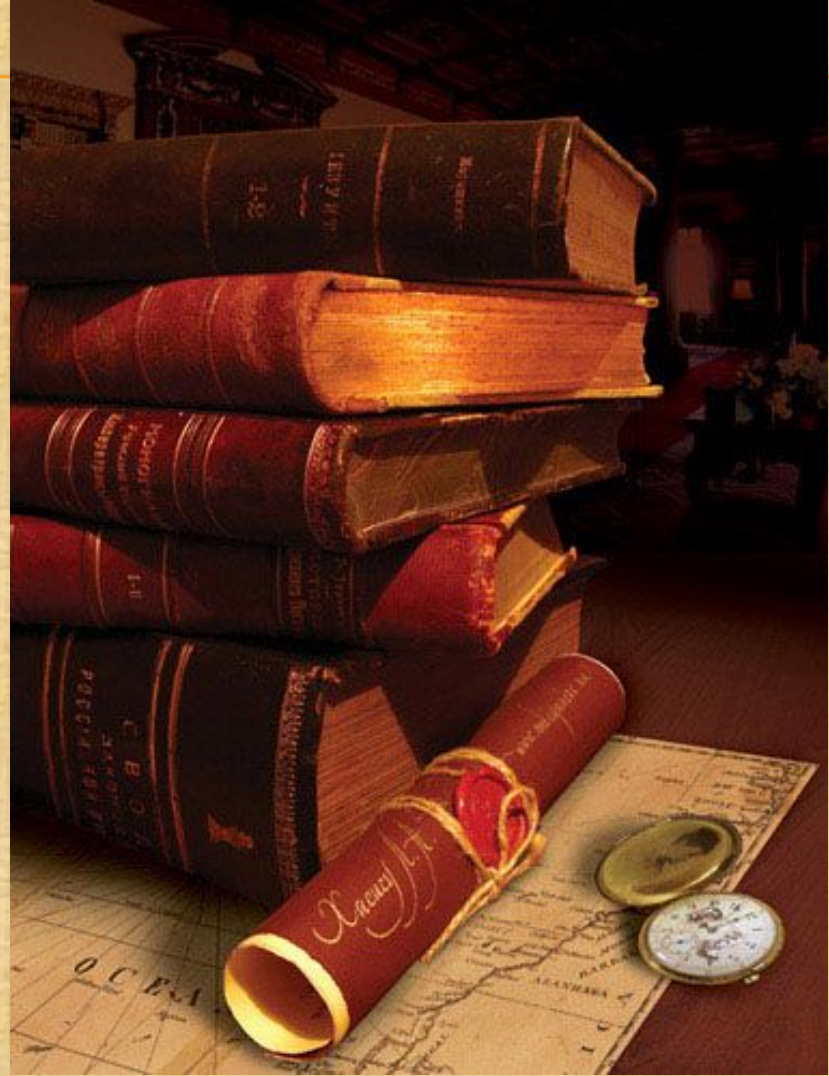
Варшавська школа - Колегіум Нобіліум (школа шляхтичів) - відіграла важливу роль у дальшій перебудові всієї шкільної освіти в Польщі й передусім єзуїтських шкіл.

Розвивалися точні та природничі науки - Ян Снядецький і Марцин Почобут-Одлянницький проводили астрономічні спостереження, Юзеф Осинський заснував першу хімічну лабораторію, Ян Кшиштоф Клюк описав флору польських земель. Історичні дослідження вів Адам Нарушевт (1733-1796). Його семитомна "Історія польського народу" є вагомим внеском у європейську історичну науку.

Важливу роль у розвитку польської науки відіграла перша публічна варшавська бібліотека, що відкрилася в 1747 р. Ініціаторами її створення були єпископи, брати Залуцькі, які передали до її фондів власне книжкове зібрання (300 тис. томів). У середині століття в наукову літературу проникає польська мова, яка поступово витісняє латину, що панувала до того часу. Польською мовою викладали в Головних школах - реформованих Краківському і Віленському університетах.

У суспільному й культурному житті Польщі важливе місце посідали література, театр, музика, образотворче мистецтво. Письменники другої половини XVIII ст., прихильники провідного на той час у Польщі літературного напрямку - просвітницького класицизму - Ігнацій Красицький, Францишек Богомолець, Юліан Урсин Німцевич - у своїх поемах і сатиричних творах викривали людські вади й погані вчинки, утверджуючи повагу до простої й порядної людини.

Список використаної літератури

<http://uk.wikipedia.org/wiki/>

<http://blog.i.ua/user/1596777/950205/>

<http://uk.wikipedia.org/wiki/>

<http://uk.wikipedia.org/wiki/>

<http://uk.wikipedia.org/wiki/>

http://ru.osvita.ua/vnz/reports/world_history/31297/

О. Гісем. Всесвітня історія. Підручник для 8 класу.

Дякуємо за увагу!